

ב"ה אהרן פרענקיל-תאומים

רחבא גג גב

מסכת פסחים דף נב:

נאמר בגמרא רב ספרא נפק מארץ ישראל לחוצה לארץ הוה בהדיה גרבא דחמרא דשביעית לוו בהדיה רב הונא בריה דרב איקא ורב כהנא אמר להו איכא דשמיע ליה מיניה דרבי אבהו הלכה כר"ש בן אלעזר או לא א"ל רב כהנא הכי א"ר אבהו הלכה כר' שמעון בן אלעזר א"ל רב הונא בריה דרב איקא הכי א"ר אבהו אין הלכה כרשב"א אמר רב ספרא נקוט הא כללא דרב הונא בידך דדייק וגמר שמעתתא מפומיה דרביה כרחבה דפומבדיתא דאמר רחבה אמר רב יהודה הר הבית סטיו כפול היה סטיו לפנים מסטיו.

וברש"י - **לוו בהדיה**. נתלו עמו בחבורה: **מיניה דר' אבהו**. תלמידיו היו: **דקים ליה דאיהו דייק שמעתא מפומיה דרביה**. כשהשמועה יוצאה מפי רבו מדקדק ואומר לרבו לשנותה פעם שנייה ומבחין הימנו או הן או לאו: **כרחבה דפומבדיתא**. שהיה מדקדק בשמועתו לדעת ממי קיבלה: **רבי יהודה**. ספק שמעה מרב יהודה או מר' יהודה נשיאה דהוה נמי בההוא דרא: **סטיו כפול היה**. איצטבאות סביב לו כפולות זו לפנים מזו סביב:

כעין זה איתא **במסכת ברכות לג:** ר' זירא הוה רכיב חמרא הוה קא שקיל ואזיל ר' חייא בר אבין בתריה אמר ליה ודאי דאמריתו משמיה דר' יוחנן הלכה כר' אליעזר ביום טוב שחל להיות אחר השבת אמר ליה אין הלכה מכלל דפליגי ולא פליגי והא פליגי רבן אימר דפליגי רבן בשאר ימות השנה ביום טוב שחל להיות אחר השבת מי פליגי והא פליגי ר' עקיבא אטו כל השנה כולה מי עבדינן כר' עקיבא דהשתא ניקו ונעביד כוותיה כל השנה כולה מאי טעמא לא עבדינן כרבי עקיבא דתמני סרי תקון תשסרי לא תקון הכא נמי שב תקון תמני לא תקון אמר ליה לאו הלכה אתמר אלא מטין אתמר דאתמר ר' יצחק בר אבדימי אמר משום רבינו הלכה ואמרי לה מטין ר' יוחנן אמר מודים ור' חייא בר אבא אמר נראין אמר ר' זירא נקוט דרבי חייא בר אבא בידך כרחבא דפומבדיתא דאמר רחבא אמר ר' יהודה הר הבית סטיו כפול היה והיה סטיו לפנים מסטיו אמר רב יוסף אנא לא האי ידענא ולא האי ידענא אלא מדרב ושמואל ידענא דתקינן לן מרגניתא בבבל וכו'.

וברש"י - **נקוט דר' חייא בר אבא בידך**. שהוא מדקדק בלשון רבו וקובע בו סימנים שלא יתחלף לו נראין במטין או במודים: **כרחבא**. שהיה מדקדק בלשון רבו ואומר סטיו כפול היה ואע"פ שבלשון משנה קורהו אצטבא **בפסחים ובסוכה על גב האצטבא** הוא דקדק בלשון רבו ולא אמר אצטבא כפולה היתה. יש פותרין הא דרחבא מדאמר ר' יהודה דדייק ספיקי דרבוותיה אי מדרבי יהודה אי מדרב יהודה וקשיא לי בגוה טובא חדא דרחבא לא ראה רבי יהודה מימיו לא רבי. יהודה ברבי אלעאי ולא ר' יהודה נשיאה (יש גורסים הנשיא) ועוד כולוהו אמוראי נמי דייקו לומר דבר בשם אומרו ועוד ליכא למימר מהא דדייק לישנא דשמעתא אלא ספיקי דרבוותא: **סטיו כפול**. אצטבאות זו לפנים מזו בהיקף עגול לישוב שם:

(פעם נוספת נאמר **בברכות לח**: ר' חייא בר אבא דייק וגמיר שמעתא מרבי יוחנן רביה ורבי בנימין בר יפת לא דייק וכו')

במסכת ביצה:

(דף יא:): נאמר בגמרא ורחבא אמר רבי יהודה אף הפותח חביתו ומתחיל בעיסתו **על גב הרגל** ואלבא דרבי יהודה דאמר יגמור.

וברש"י - **ורחבא אמר רבי יהודה**. י"מ ספק משמיה דרבי יהודה נשיאה ספק משמיה דרב יהודה ואני אומר לא ראה רחבא את רבי יהודה נשיאה [האמורא נכדו של רבי יהודה הנשיא] דהא מפומבדיתא הוה ולא מצינו שעלה לא"י ועוד כי אמרי' בעלמא דדייק וגמר שמעתת' מפומיה דרביה כרחבא דפומבדיתא. הוה לן למימר דאפילו ספיקי דגברי גריס כדאמרינן בדרב יהודה בהכל שוחטין (חולין יח:): ונראה בעיני משום דרבו מובהק היה ולא היה לומד מרב אחר הוה קרי ליה רבי דלא נספקיה בדרב יהודה אחרנא:

תוספות - **אמר רחבא** אמר ר' יהודה. פי' רש"י יש מפרשים דלהכי קאמר האי לישנא משום שהיה מסופק אם שמע שמועה זאת מרבי יהודה הנשיא או מרב יהודה ולא נהירא דרחבא היה בפומבדיתא ולא מצינו שעלה לא"י ועוד מצינו בפסחים (דף נב:): דדייק וגמר שמעתתא מפומיה דרביה כרחבא דפומבדיתא כו' ואם כן שהיה מסופק ממי שמע שמועה היה לו לומר דאפילו ספיקי דגברי גריס כדאמר בחולין (דף יח:): בשמעתין דמוגרמת לכך נראה לי דלכך אמר רבי יהודה משום שהיה רבו מובהק והא דקאמר וגמר שמעתתא מפומיה קאי אהא דקאמר סטיו לפניו מסטיו ולא קאמר. אסטונית דאותו לשון שמע מרבו ולא רצה לשנותו:

נוסיף כאן את שני הסוגיות המקבילות בפסחים ובסוכה שרש"י בברכות מפנה אליהם.

פסחים יג: על המשנה [בדף יא ועוד א"ר יהודה שתי חלות של תודה פסולות מונחות על גב האיציטבא] ועוד אמר ר' יהודה [בר אילעאי] שתי חלות כו': תני תנא קמיה דרב יהודה [האמורא] על גב האיציטבא א"ל וכי להצניען הוא צריך תני על גב האיציטבא אמר רחבא אמר ר' יהודה [האמורא רבו של רחבא] הר הבית סטיו כפול היה תניא נמי הכי הר הבית סטיו כפול היה רבי יהודה [בר אילעאי] אומר איסטונית היתה נקראת סטיו לפניו מסטיו:

תוספות - אמר רחבא אמר רבי יהודה. לפי שהיה רבו מובהק קרי ל' רבי:

ובסוכה מד: מה. על המשנה [בדף מב וסודרין אותן על גבי איציטבא] מצות לולב כיצד: תני תנא קמיה דרב נחמן [המסורת הש"ס מציין כאן לגרוס ע"פ תוספות רב יהודה, וכן למעשה הוא הנכון בכל כתבי היד לגמרא רב יהודה ומדפוס ונציה והלאה השתבשה הגירסה] סודרין על גב האיציטבא א"ל וכי לייבשן הוא צריך אלא אימא על גב האיציטבא אמר רחבא אמר (רב) יהודה הר הבית סטיו כפול היה סטיו לפניו מסטיו:

תוספות - וכי לייבשן הוא צריך. תימה שאותו תנא נתחלפה שיטתו דהכא דהוה ליה למיתני על גב הוה תני על גב ובפ"ק דפסחים (ד' יג:): גבי שתי חלות של תודה דה"ל למיתני על גב הוה תני על גב ויש לומר דאותו התנא היה שונה שניהם בשוה על גב או שניהם על גב וכשהגיע לו לרב יהודה בראשון ואמר לו שטעה והיה סבור שכן יש להיות גם באחר:

להשלמת היריעה נביא עוד מראה מקום במסכת חולין :

חולין יח: כי סליק רבי זירא אכל מוגרמת דרב ושמואל אמרי ליה לאו מאתריה דרב ושמואל את אמר להו מאן אמרה יוסף בר חייא יוסף בר חייא מכולי עלמא גמיר שמע רב יוסף איקפד אמר אנא מכולי עלמא גמירנא אנא מרב יהודה גמירנא דאפי' ספיקי דגברי גריס דאמר רב יהודה אמר ר' ירמיה בר אבא ספק משמיה דרב ספק משמיה דשמואל.

רש"י - מאן אמרה. להא מילתא משמיה דרב ושמואל אמרו לו יוסף בר חייא אמרה דתריץ לעיל דרב ושמואל סברי להו כוותיה בחדא כו' דהיינו רב יוסף דכולה הש"ס: **מכולי עלמא גמיר.** ושמא שמע דבר מפי אחר שלא דקדק בדברים כמו שנאמרו: **דאפילו ספיקי דגברי גריס.** כשהיו אומרים לו שמועה והאומרה לו שכח ממי שמעה היה שונה רב יהודה בשמועתו קבלתיה מפי פלוני וספק היה בידו אי מפלוני קבלה או מפלוני קבלה דאמר רב יהודה אמר לי ר' ירמיה ספק משמיה דרב ספק כו' :

חולין סב: תוספות אמר רחבה אמר רבי יהודה. היינו רב יהודה סתמא ולפי שהיה רבו מובהק קאמר רבי וי"מ דקאמר רבי משום דספק ליה אי שמע מרבי יהודה תנא או מרב יהודה אמורא והיינו דאמר בעלמא דייק וגמר שמעתיה מפומיה דרביה כרחבה דפומבדיתא דאמר רחבה א"ר יהודה הר הבית סטיו כפול היה ואין נראה דא"כ הוה ליה למימר דאפילו ספק דגברי גריס כדאמר לעיל בפ"ק (דף יח:) גבי רב יהודה ספק משמיה דרב ספק משמיה דשמואל ועוד דכי מייתי התם ההוא דסטיו כפול היה הוה ליה לאתויי נמי הך דשמעתין אלא היינו דיוקא דידיה ממה שהיה אומר בלשון רבו ולא היה רוצה לשנות הלשון אע"פ שהוא לשון משונה דקאמר סטיו כפול היה סטיו לפנים מסטיו והוה ליה למימר אצטוונית היתה כדאמר בפ"ק דפסחים (דף יג: ושם) [וע"ע תוס' ביצה יא: ד"ה אמר]:

ברחבי הש"ס איתא כמה פעמים אמר רחבא אמר **רבי** יהודה ופעמים **רב** יהודה ובבדיקת גירסאות כתב יד נמצא פעמים כך ופעמים כך, ומאחר שברוב הפעמים נכתב בקיצור **ר'** מה שגרס לפיענוח משובש ומשתנה.

ומכאן נצעד להבין את דברי רבינו מאור עינינו רש"י הקדוש הנראים ממקום למקום כסותרים לחלוטין ונקיים את הוראת המסורת הש"ס שכתב (פסחים נב:) מצוה ליישב, ונפרט בכל מקום את השינוי והשתלשלות הדברים באותה סוגיא, ואת הנקודות הדורשות ביאור נוסף.

ובראשונה במסכת ברכות :

הנושא – הבדלה בתפילה במוצ"ש כל השנה וביום טוב החל במוצ"ש,

המקום - הדיון ההלכתי מתנהל בדרך כשרב זירא רוכב על החמור הולך אחריו רב חייא בר אבין (**רחב"א**) ולכאורה מקום האירוע הוא בארץ ישראל כפי שמסופר בגמרא שרב זירא עלה לארץ ישראל, וזה מתחבר טוב עם המשך הגמרא שרב יוסף מתייחס לדין זה ואומר לנו **בבב**ל יש מרגניתא

הדיון – כמו מי נפסקה ההלכה (ובראשית הדברים עונה רב זירא **אין הלכה** שהכוונה **כן** כך ההלכה) והאם מטין או מודים או נראין הדברים להלכה,

המכריע - רב זירא נקוט דרבי חייא בר אבא (רחב"א) בידך

דדיק וגמר שמעתא מפומא דמרה שפיר – רש"י מסביר שהוא מדקדק בלשון רבו וקובע בו סימנים שלא יתחלף לו נראין במטין או במודים :

כרחבא – רש"י מסביר את נקודת הדקדוק של רחבא שהיה מדקדק בלשון רבו ואומר סטיו כפול היה ואע"פ שבלשון משנה קורוהו אצטבא **בפסחים ובסוכה על גב האצטבא** הוא דקדק בלשון רבו ולא אמר אצטבא כפולה היתה.

ויש לעיין כאן מאין יודעים איך רבו למדו שנידע שדקדק ואולי רבו אמר גם כן כלשון המשנה איצטבא והוא שינה מדבריו, ולכאורה היינו צריכים לראות את תכונת הדקדוק ועשיית סימנים לזכירה כפי שרש"י ציין בד"ה הקודם על מהות דייק וגמר שמעתא.

עוד רש"י מציין כאן לשון איצטבא **לפסחים וסוכה** ולמה לא ציין גם את המשנה **בשקלים** בענין הפרוכת - אם היתה חדשה שוטחין אותה על גג האיצטבא כדי שיראה העם את מלאכתה, ואם היה מציין רק לפסחים לא היה קשה מידי, ועוד רש"י כדרכו לא היה צריך להביא כלל מ"מ אלא לומר בלשון משנה איצטבא, ואף מבלי להוסיף את המילים **על גב**.

רש"י מביא פירוש נוסף לעניין דייקנותו של רחבא שהקפיד לומר את מסורת השמועה וכאן היה לו ספק באם שמעה אי **מדרב** יהודה אי **מדרב** יהודה, רש"י דוחה פירוש זה בשלוש קושיות :

א. וקשיא לי בגוה טובא חדא דרחבא לא ראה רבי יהודה מימיו לא רבי. יהודה ברבי אלעאי ולא ר' יהודה נשיאה, המהרש"ל מגיהה רבי יהודה הנשיא כי הרי את רבי יהודה נשיאה האמורה (נכדו של רבי יהודה הנשיא) היה גם כן בימיו של רחבא ולכאורה אישתמיטתיה דברי רש"י במסכת ביצה.

ב. ועוד כולוהו אמוראי נמי דייקו לומר דבר בשם אומרו.

ג. ועוד ליכא למימר מהא דדייק לישנא דשמעתא אלא ספיקי דרבוותא.

ולכאורה יש לנו עדיין להבין פירוש זה איך מהלשון הזה של דברי רחבא בגמרא אמר רחבא אמר רבי יהודה למדנו שדייק ספיקא דרבוותא, עוד דחייה לפירוש זה בדברי רש"י בביצה שאם רוצה לדדיק ספיקא דרבוותא היה צ"ל מפורש ספק שמעתי מרב יהודה ספק מרבי יהודה, וכעין זה גם בתוספות שהובאו לעיל.

במסכת פסחים:

הנושא – ביעור פירות שביעית מארץ ישראל בחוץ לארץ

המקום – הדיון ההלכתי מתנהל כשרב ספרא הולך בדרך מארץ ישראל לבבל ונושא קנקן יין של שביעית ומתלווים אליו רב הונא בנו של רב איקא ורב כהנא

הדיון – האם שמעו מרב אבהו האם ההלכה כרבי שמעון בן אלעזר שצריך לחזור ולבערו בא"י או אין הלכה כמותו

המכריע – רב ספרא נקוט הא כללא דרב הונא בידך

דדיק וגמר שמעתא מפומיה דרביה - כשהשמועה יוצאה מפי רבו מדקדק ואומר לרבו לשנותה פעם שנייה ומבחין הימנו או הן או לאו, נקודת הדקדוק היא בקשה

לחזרה נוספת להבחין אם אמר כן או לא, ולכאורה תמוה איך שייך להחליף כן או לא ועל ידי חזרה נוספת יובן יותר הרי זה דבר פשוט שאם מקשיב לשמועה ידע בפעם ראשונה ואין צריך לחזור.

כרחבה דפומבדיתא - שהיה מדקדק בשמועתו לדעת ממי קיבלה: **רבי יהודה**. ספק שמעה מרב יהודה או מר' יהודה נשיאה דהוה נמי בההוא דרא: **סטיו כפול היה**. איצטבאות סביב לו כפולות זו לפנים מזו סביב:

ויש לדקדק ברש"י זה כמה דקדוקים:

א. רש"י כותב כאן בד"ה כרחבא דפומבדיתא ולא כבמסכת ברכות כרחבא.

ב. רש"י מסביר שאמירתו **רבי** יהודה התכוון לרמוז שספק שמעה מ**רב** יהודה וספר מ**רבי** יהודה **נשיאה**, ויש להבין איך אמירתו רבי יהודה רומזת לשניהם, ועוד הסתירה המוחלטת לדברין הן במסכת ברכות שדחה פירוש זה לחלוטין והן במסכת ביצה שמסביר שלמרות שהיה באותו דור לא ראהו רחבא מימיו כי היה בפומבדיתא וכפי שכאן רש"י עוד מדגיש שהיה בפומבדיתא וא"כ איך שייך לומר שהיה ספק אולי מרבי יהודה נשיאה שמע.

הן בברכות והן בפסחים רש"י מפרש סטיו כפול – איצטבאות כפולות זו לפנים מזו, והרי אלו הם דברי רבי יהודה בדיוק סטיו כפול היה סטיו לפנים מסטיו ומה רש"י מוסיף.

במסכת ביצה:

מדובר במימרא נוספת שרבה מביא בשם רבי יהודה שאיננה קשורה לאיצטבאות השייכים לחג הפסח וחג הסוכות והעליה לרגל, אמנם שהיא גם כן קשורה לענייני הרגל והמעניין שמובא בלשון המימרא הלשון **על גב** – כאן למעשה רש"י מביא פירוש חדש שהלשון רבי יהודה שנוקט רחבא למרות שמדובר על רב יהודה בר יחזקאל, מפני שהיה רבו מובהק קוראו "רבי" וכן איתא ברבינו חננאל **ראבי** וכעין דברי התוספות, וא"כ על פי דברי רש"י אלו איך נפרש את הסוגיא בפחים דף נב:, וכפי שרש"י מציין שם לחולין דף יח: ושם מבאר רש"י את הדרך של רבו רב יהודה לומר ספיקא דרבוותא שאומר מפורש ספק שמעתי מרב ספק שמעתי משמואל.

הקשר בין הטעות הכפולה בפסחים ובסוכה על גג על גב

אחר שראינו את כל המקומות תוך כדי שימת לב לחיבורי הנימין הדקים הנוספים הנקשרים ממקום למקום באריגה אחת, אפשר לומר שלמרות הסתירה הנראית מוחלטת מדובר בפירוש אחד והשינויים ירמזון לביאור חדש באירוע החוזר על עצמו בטעות הגירסא על גג האיצטבא על גב האיצטבא בפסחים ובסוכה, ובדרך זו נאמר שאותו תנא הלומד את המשניות לפני רב יהודה בר יחזקאל בישיבתו המפורסמת בפומבדיתא, הלא הוא רחבא בעצמו ומפני כבודו הוסתר שמו בגמרא אבל ההמשך רומז לכך והציון אח"כ המיוחד עליו שהוא "מדייק", ואכן תוספות בסוכה התמיהו על תלמיד זה איך טעה פעמיים, ולכן גם נקרא רחבא דפומבדיתא ולא רחבא סתם ע"ש שהיה התלמיד של הישיבה המפורסמת בפומבדיתא שהקימה ויסדה ועמד בראשה רב יהודה בר יחזקאל.

ואפשר לומר שאכן ההבנה במראה האיציטבא לא היתה ברורה לו כי הרי גם באמירת על גב האיציטבא, פירושו **עליה** כמוהו כעל הגג, וכפי שבמסכת שקלים הגירסא על גב האיציטבא והמפרשים שם מפרשים שפורסה על אותו הסטיו – היא האיציטבא המוגבהת על ידי עמודים שהיתה בהר הבית, ויתכן שחשב שמדובר בבמה מוגבהת על עמודים, והיו משתמשים בשטחה, גם מתחתיה, וגם מעליה היו עומדים לראות את רחבת הר הבית ושמחת בית השואבה, מעל במה מוגבהת זו היה גג הנתמך על עמודים להגן מהגשם כפי שרש"י מסביר על המשנה בסוכה דף מב: **ע"ג האיציטבא**. רחבה של הר הבית היתה מוקפת איציטבאות לישיב שם ומסוככת למעלה מפני הגשמים, ולמעשה היה יכול להיות מקום שהוא גם גג וגם גב, ועל כן טעה ואז הסביר לו רבו רב יהודה הר הבית סטיו כפול היה והיה סטיו לנים מסטיו, וכוונתו לומר שזה לא היה סטיו כפול אחד על השני אלא אחד לפני השני ואחד גבוה יותר ואחד נמוך, כפי שרש"י מסביר בהיקף עגול לישיב שם וכיוון לומר שזה כעין מדרגות, ומתוך כאן זה היווה לו לרחב סימן ברור לזכור שבחלות תודה המיועדות לשימם על מנת שיראו אותם מדובר על המקום הגבוהה ביותר שרק הוא נקרא גג (אף שיכול להיקרא גם גב כבמסכת שקלים) אבל הנחת הלולים הוא במקום הנמוך ביותר על גב האיציטבא הפנימית הסמוכה לרחבה עצמה מקום הילוך האנשים בהר הבית, מקום זה נקרא גב בלבד ואינו יכול להיקרא גג, וזו היא הגמרא החוזרת על עצמה במסכת פסחים דף יג ובסוכה דף מה, והגמרא בפסחים מביאה גם ברייתא תניא נמי הכי הר הבית סטיו כפול היה **רבי יהודה** אומר איסטוונית היתה נקראת סטיו לפנים מסטיו: על פי זה נאמר שהגמרא הבינה שגם רבי יהודה מפרש את דברי תנא קמא דברייתא מה הוא סטיו.

על פי האמור נתבונן שוב בדברי רש"י בשלשת המסכתות ונראה למה כיוון פרשנדת"א

ובברכות נפתח - מדובר בשינויי לשון בשמועה נראין מטין מודין העדיף רש"י את הפירוש במעלת הדיוק של **רבי חייא בר אבא** כפי שמתבטאת גם בדף לח: בדרכו של רחבא לזכור את הדרך איך לדייק בשמועתו אם לומר גג או גב באמירה כפולה כלשון רבו סטיו כפול היה, ולפרשו מיד סטיו כפול מסטיו, וזה היה גם הסימן לזכור מה הכוונה כפול, וממילא יזכור מתי נאמר גג ומתי גב,

והנה רש"י שציין בברכות לשני מסכתות אלו דווקא **פסחים** ו**סוכה** רמז לאירוע המכונן הזה שהיה עם רחבא, וכן כתב בלשון משנה ונראה דדוקא נקט לשון משנה ולא לשון תנאים כי הן בפסחים, נמצא בלשון הברייתא שהובאה בענין זה נמצא הלשון **סטיו**, וגם בסוכה שאמנם שם בסוגיא הגמרא לא מביאה ברייתא זו, אבל בדף נא ע"א נמצא ברייתא נוספת תניא **רבי יהודה** אומר מי שלא ראה דיופלוסטון של אלכסנדריא של מצרים לא ראה בכבודן של ישראל אמרו כמין בסילקי גדולה היתה **סטיו לפנים מסטיו** פעמים שהיו בה (ששים רבוא על ששים רבוא) כפלים כיוצאי מצרים,

וברש"י **-דיופלוסטון**. לשון יונית דיו שנים פלו לשון שרים כמו מטרפולין וכמו דיופולין מרומי דתענית (דף יח:). סטון לשון סטיו שני סטיון: סטיו כפול. לישיבת שרים של אלכסנדריא שהלכו שם יוחנן בן קרח ושרי החיילים לאחר חורבן בית ראשון בימי ירמיה ונתיישבו שם ואף על פי שעלה שם נבוכדנצר והחריב את מצרים ונהרגו מישראל שהלכו שם כמו שנתבא עליהם ירמיה (מב) עלו בניהם שם לגדולה ועושר עד שהחריבם אלכסנדרוס:

רש"י גם דוחה את הפירוש שהיה מדקדק לומר בלשונו ממי מרבותיו שמע שהרי בוודאי כאן אין לנו עניין בדיוק זה, שאינו שייך לסוגייתנו ולרחב"א המקפיד בדיוקי לשון

השמועה, וכפי שגם לשון הגמרא מרחיבה יותר מפומיה דמרה שפיר בשונה מן הנכתב בפסחים, וממשיך רש"י לדחות שהרי לא יתכן שספק שמעה מרבי יהודה התנא הלא הוא רבי יהודה בר אילעאי כפי שרש"י מציין היה רבו, ובודאי לא בן אותו הדור וכן רבי יהודה הנשיא התנא, כפי גירסת מהרש"ל, כי הדחייה כאן של רש"י היא לאו דווקא על עצם העניין שלא יתכן שהיה לרחבא עצמו ספק ממי שמע, וע"כ רמז רחבא בדרך אמירתו לספק הנ"ל, אלא עיקר הדחייה שפירוש זה אינו שייך לכאן.

עוד נמצא שרבי זירא עצמו שמציין את דקדוקו של רחבא לומר בלשון רבו ונמצינו למדים מכך שרבו קרא לאותו איצטבא סטיו, וכך כנראה היה רגיל בלשונו כפי שרש"י מציין לחילוק בין לשון המשנה ללשונו, הוא רב זירא לא דקדק בכך כדאיתא בגמרא בשבת דף ז' ע"א אמר ר' זירא אמר **רב יהודה איצטבא** שלפני העמודים נידון ככרמלית, וגם בזבחים פא ע"א איתא א"ל רב יוסף **הכי אמר רב יהודה שירים צריכין איצטבא**.

בפסחים אחר שהוזכר בדף יג: את מימרא זו עצמה והדיון סביב גג וגב האיצטבא שבהם עשויים להחליף בין רב יהודה רבו של רחבא לבין רבי יהודה בר אילעאי בעל המימרא במשנה שמניחין על גג האיצטבא, וכן הברייתא המובאת שם בסמיכות, בחר רש"י להאיר נקודה נוספת תוך כדי הדגשת הרעיון שבדיוק השמועה, והיות והדיון נסוב על פסיקת הלכה האם הלכה כרשב"א או לא -, וכפי שרש"י מסביר היה שואל למה התכוון להן או ללאו, והגורם להסתפק בכך היא הדרך לומר איך ההלכה בדרך תשובה לשאילה, האם ההלכה כרשב"א והתשובה היא אין בארמית כן הלכה כרשב"א וכפי גם שנפתחה הסוגיא בברכות אמר ליה ודאי דאמריתו משמיה דר' יוחנן הלכה כר' אליעזר ביום טוב שחל להיות אחר השבת אמר ליה **אין הלכה**, ועל כן המתבונן לדקדק בדברי רבו שהוא **רב הונא** היה שואל שוב את רב אבהו שיחזור שוב מה התכווין האם לאין בארמית כן, או לאין שפירושו לאו, דקדוק זה היא בדרך אמירת המילים ביטויין ופיסוקן במקום המדויק - אין, הלכה, או אין הלכה, נקודה זו של הכפלת הלשון נמצאת לכאורה בדברי רחבא שחוזר על דברי רבו סטיו כפול היה סטיו לפניו מסטיו שהוא לשון כפולה וכפי שרש"י מסביר שהן הן הדברים שסטיו לפניו מסטיו הוא פירוש למילים סטיו כפול, וכפי שנשמע גם מדברי תוספות שהובאו לעיל, אמנם רש"י לא מפרט זאת ממש, ועל כן אפשר שרש"י התכווין לומר שהיה רחבא אומר **רבי יהודה** ולשומע היה יכול להישמע ספק, ומסביר רש"י איזה ספק בין רבו רב יהודה וקרא לו רבי כי היה רבו, לרבי יהודה נשיאה שהיה בדורו, וזה ספק המתקבל על הדעת לשומעים, ובכל אופן רש"י מדקדק לומר בד"ה רחבא דפומבדיתא לרמוז שבאמת גם ספק זה לא נכון כי הרי לא יצא מפומבדיתא.

ובודאי אין לומר שלרחבא עצמו היה ספק ממי שמע, שהרי הוא תלמידו של **רב יהודה**, וגם מרבו היה לומד שאף ספק בשם הרב היה אמור לפרשו כספק כפי הנאמר בחולין יח, והמעניין ששם הוא גם דיון בענין מקום שנהגו ומדובר בר זירא העולה לארץ ישראל בהיפוך מרב ספרא, (הדין לגבי בעולה מבבל לארץ ישראל ולהיפך נמצא גם כאן בדף הקודם נא.) אלא שאצלו לא מדובר בספק ממי שמע אלא שהיה מדקדק בלשונו להטעים המילים אמר רבי, יהודה, מאריך להחריק בבי"ת ומדגיש את היו"ד כפי הדיקדוק, למרות שזה יכול להביא את השומע לידי ספק, ולזה כיוון רש"י בד"ה **רבי יהודה** - ספק וכו' שעל אף שהנכתב בלשון זה יוצר ספק אלא שהוא היה מטעים את התיבות בדקדוק רבי, יהודה. ובפרט במסכתא זו שבדף י"ג נמצא מימרא זאת, והספק יכול להתחזק שאולי מתכווין על בעל השמועה בעניין איצטבא.

ואפשר גם שעל כן אמר כאן בדרך זו היוצרת בכל אופן ספק שרמזו הן לרבי יהודה בר עילאי בעל המימרא במשנה ובין לרבי יהודה האומר איסטונית באותו הברייתא, ועוד יתכן שרמזו גם על רבי יהודה נשיאה שהוא האמורא בן זמנו נכדו של רבי יהודה הנשיא שיכול להיות שברייתא זו שהובאה בדף יג: היא משמו שהוא לשון מאוחרת, שידוע שהיו כמה ברייתות משמו, ונקרא בהם רבותינו, ואולי על דרך זו נאמר שגם הברייתא בסוכה דף נא ע"א.

ועוד אפשר וכך גם נראה מרש"י בפירושו מה הוא סטיו כפול סטיו לפנים מסטיו שהן הדברים שכפל רחבא כשאמר שמועה זה, סטיו כפול – סטיו לפנים מסטיו, והרי גם בברייתא קודם נאמר סטיו כפול היה ואח"כ נראה שרבי יהודה בברייתא מפרש את דברי התנא קמא דברייתא ומפרשה שזה סטיו לפנים מסטיו, ובכל זאת רחבא לא שינה לומר איסטונית ואמר כלשון רבו, וכדברי התוספות.

אחר כל זאת נגיע לחוט המשולש **למסכת ביצה** שהוא מאמר נוסף של רחבא בשם רבי יהודה, כאן בחר רש"י להשלים את פירושו בעניין הלשון רבי יהודה אף שנמצא כך בעוד מימרות, בכל זאת מתייחד מקום זה ומתחבר למקומות הקודמים בלשון "על גבי" ובעניני הרגל ועולי הרגלים, וכך נאמר שם בגמרא - ורחבא אמר רבי יהודה אף הפותח חביתו ומתחיל בעיסתו על גב הרגל ואליבא דרבי יהודה, ומסביר רש"י שכך היה קורהו רבי יהודה מפני שהיה רבו ולא יתכן בזה שום עניין של ספק לא לגבי השומעים ולא לגבי אלא כך קוראו רבי יהודה, וגם לא יכל לכווין משמעות כפולה כפי שיתכן בפסחים ובסוכה, שמכווין לרבו רב יהודה ולבעל המימרא רבי יהודה בר אילעאי שאת מימרתו רצה לזכור אם אמר גב או גג, כי כאן בביצה מאמר זה של רב יהודה הוא לא על רבי יהודה שבמשנה אלא לפי דינו של רבי יהודה, וממקום זה נשליך לשאר מקומות שתמיד רחבא אומר רבי יהודה שהוא רבו המובהק ולא למד מרב אחר כפי שרש"י אומר.